

چکیده

تربیت جنسی کودک به معنای فراهم آوردن زمینه رشد بهنجار و دور از انحرافات غریزه جنسی است و صرف آموزش مسایل جنسی نمی‌باشد؛ بلکه گستره گفتاری، رفتاری و آموزشی دارد. تربیت، امری است که در قدم اول بر عهده والدین می‌باشد. بعضی از والدین با این تفکر که تربیت جنسی فقط مربوط به مسایل جنسی و جسمی است، در تربیت جنسی کودک افراط یا تفریط می‌کنند. تفریط در این کار، ناشی از این است که این نوع آموزش‌ها را شنیع می‌پندارند و افراط نیز به این دلیل است که گمان می‌کنند با افزایش اطلاعات کودک در مورد مسایل جنسی، باعث خاموش شدن کنجکاوی آنان می‌گردد. با توجه به این‌که دوران کودکی و تعلیماتی که در این دوران به دست می‌آید، بسیار مهم است و تاثیر فراوانی در بزرگسالی دارد، از طرفی فهم اشتباه مسایل جنسی، چه در حالت افراط و چه در حالت تفریط، عواقب سختی برای کودک دارد؛ لذا لازم است وی در دوران کودکی به طور صحیح و اصولی تعالیم را فراگیرد. در این مقاله سعی شده است بر اساس فقه امامیه، تاثیر تربیتی جنسی کودک بررسی شود. این پژوهش تحلیلی-توصیفی و جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای است. نتیجه این پژوهش بیان‌گر این است که تربیت در سن کودکی بسیار سفارش شده است. از طرفی، تربیت جنسی یکی از امور تربیتی است که دارای گستره گفتاری، رفتاری و آموزشی می‌باشد؛ ولی باید به اقتضای سن کودک، آن را از برخی مسایل آگاه کرد تا از آسیب‌های اجتماعی در امان باشد؛ ولی اگر بیش از حد نیاز باشد، باعث بلوغ زودرس و آسیب‌های خانوادگی و اجتماعی می‌گردد؛ بنابراین والدین باید آگاهی و همت لازم را در این کار داشته باشند.

کلیدواژه‌ها: فقه تربیتی، تربیت جنسی، کودک

مقدمه

با توجه به این‌که آموزه‌های دینی برای سعادت بشر می‌باشد،

۱- دانش پژوه کارشناسی فقه و معارف اسلامی

۲- مدرس جامعه المصطفی العالمیه

بنابراین دین در همه دوران‌ها و محیط‌ها دارای نگاهی کامل و همه جانبه است. دوران کودکی، دوره‌ای حساس است؛ لذا دین، تأکید زیادی بر تربیت در دوران کودکی دارد. تربیت دارای ابعاد گوناگونی است؛ از جمله: تربیت فردی، تربیت اجتماعی، تربیت سیاسی، تربیت اقتصادی و... یکی از تربیت‌های مهم، تربیت جنسی کودک است. با توجه به این‌که انسان متشکل از بعد حیوانی و بعد روحانی است و بر اساس عقیده امامیه، باید نیازهای حیوانی انسان در راستای سیر تکاملی روحانی او باشد؛ لذا اگر بعد حیوانی جهت‌دهی و برنامه‌ریزی نشود، آسیب‌های جدی در زمینه‌های فردی و اجتماعی خواهد داشت. نیاز جنسی انسان باید با فطرتش تنظیم شود و در هر مرحله از زندگی، از ابتدای تولد تا آخر عمر باید با برنامه‌ریزی و تدبیر پیش رود. افراط و تفریط تربیت جنسی آسیب‌های زیادی خواهد داشت؛ لذا لازم است والدین سعی کنند تا در این بعد تربیتی خطایی رخ نهد و در هر مرحله اطلاعات لازم مدیریت و به کودک در حد نیاز منتقل شود. این مسئله در نظریه‌های غربی مانند نظریه فروید بر اساس فرهنگ و دین خودشان بررسی شده است؛ ولی لازم است این مسئله از بعد اسلامی و به طور خاص، فقه امامیه بررسی شود. در مورد تربیت جنسی کودک مقاله‌های زیادی نوشته شده است، ولی در این مقاله سعی شده است تربیت جنسی کودک بر اساس ادله اربعه در فقه امامیه بررسی شود و گستره این تربیت مشخص گردد؛ همچنین سعی شده است اصول و راهکارهایی در این مورد ارائه شود تا والدین با انجام آن راهکارها، تربیت صحیحی در این مورد داشته باشند و از آسیب‌های ناشی از افراط و تفریط در امان بمانند. بر این اساس، پرسش این است که حکم، ادله تربیت جنسی کودک و گستره آن در فقه امامیه چیست؟ به منظور دستیابی به پاسخ، به منابع فقه فتوایی و استدلالی امامیه مراجعه و مقاله با روش توصیفی و تحلیلی نگارش خواهد شد.

۱. «تربیت» مصدر باب تفعیل از ریشه «ربو» یا «ربی» است. ابن فارس آن را از ریشه «ربی/ربأ» می‌داند و چنین می‌نویسد: «الراء و الباء و الحرف المعتل و كذلك المهموز منه يدل على اصل واحد، و هو الزیاده و النماء و العلو؛ (ر،ب،ی/أ) دارای یک اصل واحد معنایی است که «زیاده، نما و بلندی» می‌باشد» به همین دلیل او قائل است عرب‌زبانان به مکان مرتفع «ربوه» یا «الربوه» می‌گویند (احمدبن فارس، ۱۳۸۷: ۳۶۱)؛ اما کاربرد آن بیش‌تر در مسایل اخلاقی است؛ به این دلیل در فرهنگ‌های لغت بر مفهوم اخلاق آن تأکید شده است. به نظر فیومی، به معنای «ریاضت نفس و خوبی اخلاق» می‌باشد (فیومی، ۱۴۲۵: ۹؛ المنجد، بی‌تا: ۵). در جایی دیگر، این لفظ را به معنای «اخلاق پسندیده، صفات نیک» (معین، ۱۳۸۵: ۱۷۸)؛ «پروردن و آموختن» (دهخدا، ۱۳۷۷: ۶۶۰۱) و «تهذیب» (جبران مسعود، ج ۱، ۱۳۸۰: ۶۵) آورده‌اند؛ و در اصطلاح به معنای «پرورش آگاهانه و هدفمند ابعاد جسمی، غریزی، عقلانی، عاطفی و روحی انسان می‌باشد که یکی از ابعاد تربیتی انسان، تربیت جنسی است» (فقیهی، ۱۳۸۷: ۱۹)؛ و یا «فراهم نمودن زمینه‌ها و عوامل به فعلیت رساندن یا شکوفا ساختن استعدادهای شخصی انسان در جهت رشد و تکامل اختیاری او به سوی هدف‌های مطلوب و بر اساس برنامه‌های منسجم» (حافظ ثابت، ۱۳۸۶: ۴۲).

۲. «غریزه» به معنای «سرشت خوب یا بد» است (جبران مسعود، ۱۳۸۰: ج ۲، ۱۲۵۰)؛ و «جنسی» آن چیزی است که مربوط به امور شهوانی می‌باشد (معین، ج ۱، ۱۳۸۵: ۱۲۴۶) و جنسیت هم شامل «مذکر» و «مونث» است. پس غریزه جنسی یعنی «سرشت و طبیعتی که مربوط به امور شهوانی است که ممکن است خوب باشد یا بد»؛ بنابراین «تربیت جنسی» عبارت است از «فراهم آوردن زمینه رشد بهنجار و به دور از انحرافات غریزه جنسی» (ر.ک: بهشتی، ۱۳۷۰: ۳۶۵).

۳. «صبی» مرادف با «طفل» و به معنای «انسان نابالغ اعم از پسر بچه یا دختر بچه» است که به او «صغیر» هم می‌گویند (ابن فارس، ۱۳۸۷: ۵۱۹)؛ یعنی «کسی که به حد بلوغ نرسیده و شرعا محجور

است و تصرفاتش در اموال خود نافذ نیست» (محقق حلی، ۱۳۶۵: ۴)؛ پس «تریبیت جنسی صبی» یعنی «فراهم آوردن زمینه رشد بهنجار و دور از انحرافات غریزه جنسی برای کودک» (ر.ک: بهشتی، ۱۳۷۰: ۳۶۵). غریزه جنسی کشش و جاذبه‌ای است که دو جنس مخالف را به هم نزدیک می‌کند و باعث تشکیل خانواده می‌شود. پس غریزه جنسی، زمینه‌ساز اجتماعات کوچک است و این اجتماعات با گسترش تدریجی، به صورت عشیره، طایفه و قبیله در می‌آیند. عواطف در میان اعضای خانواده به گونه‌ای روشن تجلی می‌یابد که سبب ارتباط عاطفی میان اعضای آن می‌شود و از پراکندگی و گسیختگی اجتماع آنان جلوگیری می‌کند (یوسفی، ۱۳۸۹: ۵۹) ولی در این میان، گروهی راه تفریط را پیش گرفته و میل جنسی را ذاتا پلید می‌دانند مانند پدران کلیسا و برخی متفکران غربی (یوسفی، ۱۳۸۹: ۵۵) و گروهی دیگر مانند فروید و هم‌فکرانش به افراط گراییده‌اند. آنان معتقدند آتش میل و رغبت بشر بر اثر منع و محدودیت، زیاد و مشتعل می‌شود و بر اثر ارضا و اشباع، کاهش می‌یابد و آرام می‌گیرد (یوسفی، ۱۳۸۹: ۵۶)؛ نظریه سوم نیز نظریه اسلام است. استاد مطهری در این‌باره می‌گوید: «به عقیده ما برای آرامش غریزه دو چیز لازم است: یکی، ارضای غریزه در حد حاجت طبیعی و دیگری، جلوگیری از تهییج و تحریک آن» (مطهری، بی‌تا: ۱۰۴) ایشان در جایی دیگر می‌گوید: «همان‌طور که محدودیت‌ها سبب طغیان و شعله‌ور شدن شهوات می‌گردد، پیروی و اطاعت و تسلیم مطلق نیز سبب طغیان و شعله‌ور شدن آتش شهوت می‌شود» (مطهری، بی‌تا: ۱۰۲). بازتاب همین سه نظریه در تربیت کودکان وجود دارد و خانواده‌ها بر اساس تفکر خود، یکی از این سه نظریه را استفاده می‌کنند. در ادامه ابتدا به فتوای علما مراجعه می‌کنیم تا ببینیم نظرشان در این مورد چیست و سپس ادله فقهی را که عمدتاً آیات و روایات است، بررسی می‌کنیم.

فتوای علما

فتوای علما بر این است که تربیت کودک برای جلوگیری از فساد

اخلاقی از جمله روابط جنسی نامشروع و مقدمات آن لازم است؛ و اشاره شده که این کار سیره متشرعه از سلف می‌باشد. به عنوان مثال، شهیدثانی در المسالك چنین می‌گوید: «و أمّا الممیّز، فإن كان فيه ثوران الشهوة و تشوّق فهو كالبالغ فی النظر، فيجب علی الولیّ منعه منه، و علی الأجنبيّة التستّر عنه» (شهیدثانی، ج ۷، بی تا: ۴۹). در این جمله اشاره شده است که کودک ممیز زمانی که به فوران شهوت برسد، حکم نگاه کردن آن نیز مانند فرد بالغ است و نامحرم نیز باید نزد آن پوشش داشته باشد. این مطلب در کتب فقهای دیگر نیز نقل شده است (عاملی کرکی، ج ۱۲، ۱۴۱۴: ۳۵؛ / ۳۵؛ بحرانی، ج ۲۳، ۱۴۰۵: ۶۴؛ نجفی، ج ۲۹، ۱۴۰۴: ۸۲). به اجماع فقها باید کودک را از نگاه به عورت دیگران باز داریم که این حکم از این عبارت می‌باشد: «و کذا يجب علی الولیّ منعه من النظر إلی عورة الغير إجماعاً» (انصاری دزفولی، ۱۴۱۵: ۶۱؛ ۶۱؛ ر.ک: نراقی، ج ۱۶، ۱۴۱۵: ۳۵). عبارات بیان شده به این مطلب اشاره دارد که اولین قدم تربیت جنسی کودک، حفظ آن از تحریکات جنسی است و این اصلی است که والدین باید رعایت کنند. سیدکاظم یزدی طباطبایی، صاحب عروه الوثقی، نیز چنین می‌گوید: «يجب علی الولیّ منع الأطفال عن کلّ ما فيه ضرر عليهم أو علی غیرهم من الناس، و عن کلّ ما علم من الشرع إرادة عدم وجوده فی الخارج لما فيه من الفساد، كالزنا و اللواط و الغيبة، بل و الغناء علی الظاهر، و کذا عن أکل أعیان النجسة و شربها ممّا فيه ضرر عليهم» (طباطبایی، ج ۳، ۱۴۲۲: ۴۱۱)؛ بنابراین پدر به عنوان ولی، باید کودک را از آنچه ضرر برای خودش و دیگران دارد و همچنین از هر عملی مانند لواط، زنا و... که شرع مقدس، فعلیتش را در خارج اراده نکرده است، منع کند. نظر فقها در ادامه ضرورت تربیت و آموزش کودک توسط سرپرست (پدر یا جد پدری یا قیم) چنین است که وی را باید به فرد امینی بسپارد تا به او علوم لازم را آموزش دهد و همچنین با تربیت صحیح، از فساد اخلاقی وی جلوگیری کند. در کتاب منهاج الصالحین چنین آمده است: «يجوز للولیّ تسلیم الصبی إلی أمين یعلمه الصنعة، أو إلی من

یعلّمه القراءة و الخط و الحساب و العلوم العربیة و غيرها من العلوم النافعة لدينه و دنياه و يلزم عليه أن يصونه عما يفسد أخلاقه فضلا عما يضر بعقائده» (سیستانی، ج ۲، ۱۴۱۷: ۳۳۷).

این مطلب در سایر کتب فقهی نیز ذکر شده است که نشان دهنده اهمیت این مطلب می باشد. سبزواری علت چنین تأکیدی را ولایت پدر می داند و همچنین اشاره دارد که سیره سلف همین بوده است. وی چنین می گوید: «لأن ذلك من أهم جهات ولايته عليه بل لم تشرع الولاية إلا لذلك فيلزم عليه القيام بها، و تقتضيه سيرة المتشرعة خلفا عن سلف و لقوله صلى الله عليه و آله: «كلکم راع و کلکم مسؤول عن رعيتة» (سبزواری، ۱۴۱۳: ۱۳۰).

در جایی دیگر بیان شده است که علت تأکید بر تربیت کودک این است که وی قدرت تشخیص خوب و بد را ندارد؛ موحدی لنگرانی در این مورد چنین می گوید: «حيث إنّ بنیان الامور إنّما يتحقق في حالة الطفوليّة، فاللازم على الولی تهيئة مقدّمات الرشد و التکامل، و ملاحظه حفظه عن فساد الأخلاق فضلا عن العقيدة؛ لعدم قدرته على تشخیص هذه الامور بنفسه» (موحدی لنگرانی، ۱۴۲۵: ۳۰۵)؛ لذا به علت همین عدم قدرت تشخیص، بر ولی لازم است که مقدمات رشد صحیح کودک را فراهم کند و از فساد اخلاقی حفظ کند.

دلیل وجوب تربیت جنسی بر پدر

دلایلی مبنی بر وجوب تربیت جنسی بر پدر وجود دارد؛ دلیل اول، عام بودن ولایت پدر و دلیل دوم، سیره عقلا است. پدر یا جد پدری یا ولی شرعی - که حاکم شرع او را به سرپرستی کودک می گمارد - ولایت عام بر کودک دارد، بنابراین تربیت در همه ابعاد از جمله تربیت جنسی کودک، بر او واجب است. فقها در این باره گفته اند: «لعموم دلیل ولایة الولی، و لا یرب فی أنّ هذا من فروع ولايته بل من أهمّها، و تقتضيه السيرة العقلاییّة» (سبزواری، ج ۷، ۱۴۱۳: ۳۲۷). وظیفه حفاظتی پدر نسبت به کودک نیز اقتضا می کند او را از تمام آسیبها از جمله انحرافات جنسی دور بخارد؛ به عنوان مثال،

از دیدگاه آیه الله خوئی، پدر موظف است کودک را از آسیب‌هایی که متوجه جان و مال اوست، وی را دور نگاه دارد. بلکه ایشان جلوگیری از محرمات بزرگی مانند انحرافات جنسی کودک را وظیفه‌ای فراتر از پدر می‌داند و می‌فرماید: «و أمّا بالإضافة إلى غیر الولیّ، ... أو کان المورد ممّا اهتّم الشارع بعدم تحقّقه فی الخارج، ... فلا إشکال أيضاً فی وجوب الردع» (موسوی‌خویی، ج ۳، ۱۴۱۸: ۳۱۱)؛ لذا ایشان منع کودک از انحرافات را واجب دانستند. آیت‌الله گلپایگانی چنین می‌گوید: «وظیفه والوالدین تأدیب أولادهم و تربیتهم علی الأخلاق الکریمه و الآداب الحسنه، و تمرینهم و تعویدهم علی کرائم العادات و فعل الحسنات، و منعهم عن کلّ عمل یضّرّ بأنفسهم و بغيرهم، و علی ولیّ الأطفال تکمیل نفوسهم و سوقهم إلى ما فیہ صلاحهم و سدادهم، و ضرب الأطفال لهذہ المقاصد المهمّۀ و الأهداف العالیۀ لا یعدّ ظلماً، و إنّما هو إحسان إلیهم کی یسعدوا بها فی حیاتهم و یفوزوا بها بعد مماتهم» (انصاری شیرازی، ج ۳، ۱۴۲۹: ۲۹۴). در این جا نیز وظایف والوالدین تصریح شده است که می‌توان به مواردی از قبیل؛ تعلیم و تربیت اخلاق کریمه، تمرین جهت ملکه‌شدن اعمال نیکو، منع از مضرات و سوق دادن به سوی مصلحت وی، اشاره کرد. این موارد هم باعث سعادت در دنیا و هم رستگاری در آخرت می‌شود.

ادله وجوب تربیت جنسی کودک

۱. مبغوضیت انحرافات جنسی نزد شارع مقدس

از نگاه فقهاء هدف از تربیت جنسی جلوگیری از گناهان بزرگ زنا، لواط، استمناء، افتراء، واسطه‌گری در زنا و لواط (تجارت سکس) و مانند آن است؛ زیرا این گناهان مورد خشم و نهی خداست؛ زیرا خدا نمی‌خواهد که چنین اعمال زشتی وجود خارجی پیدا کنند. در این مبغوضیت فرقی نمی‌کند مرتکب عمل، فرد بالغ یا کودک باشد؛ فقهاء در این باره گفته‌اند: «فإنّ ما علم مبغوضیۀ و وقوعه فی الخارج من الشارع المقدّس علی کلّ تقدیر بحیث لا یفرق الحال بین أن یکون

مرتکبه بالغاً أو غير بالغ، كالزنا، و شرب الخمر، و اللواط و نحوها، يجب على المكلفين المنع من تحققه، و سدّ الطريق إليه، و قطع السبيل على فاعله قولاً و فعلاً» (انصاری شیرازی، ج ۳، ۱۴۲۹: ۲۹۳).

۲. آیات

در قرآن کریم، آیاتی هستند که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم به تربیت جنسی کودک اشاره دارند. در بعضی از آیات، اصولی برای این نوع تربیت ذکر شده است. این موارد عبارت‌اند از:

الف- آیات مبین تکلیف والدین

۱- دورنگاه داشتن خانواده از دوزخ

در قرآن کریم، دستور کلی به پدران داده شده است که خانواده خویش را از دوزخ -یعنی گناهایی که کیفر اخروی دوزخ را دارند- دور نگاه دارد. در سوره تحریم چنین آمده است: «یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم و أهلیکم ناراً؛ ای کسانی که ایمان آوردید، خود و خانواده خود را از آتش حفظ کنید» (تحریم/۶).

ب- آیات مبین اصول و روش تربیت جنسی

۱. اجازه گرفتن کودک هنگام ورود به اتاق والدین

در سوره نور چنین آمده است: «یا ایها الذین آمنوا لیستأذنکم الذین ملکتم ایمانکم و الذین لم یبلغوا الحلم منکم ثلاث مرّات من قبل صلاة الفجر و حین تضعون ثیابکم من الظهر و من بعد صلاة العشاء ثلاث عورات لکم لیس علیکم و لا علیهم جناح بعدهنّ طوافون علیکم بعضکم علی بعض کذلک یبیین الله لکم الآيات و الله علیم حکیم *و إذا بلغ الأطفال منکم الحلم فلیستأذنوا کما استأذن الذین من قبلهم کذلک یبیین الله لکم آیاته و الله علیم حکیم؛ ای اهل ایمان، باید بردگان و کسانی از شما که به مرز بلوغ نرسیده‌اند، هنگام ورود به خلوت خانه شخصی شما سه بار در سه زمان از شما اجازه بگیرند، پیش از نماز صبح، و هنگام استراحت نیم‌روز که جامه‌هایتان را کنار می‌نهد، و پس از نماز عشا؛ این زمان‌ها سه زمان خلوت شماست،

بعد از این سه زمان بر شما و آنان گناهی نیست که بدون اجازه وارد شوند؛ زیرا آنان همواره نزد شما در رفت و آمدند و با یکدیگر نشست و برخاست دارید. این گونه خدا آیاتش را برای شما بیان می‌کند، و خدا دانا و حکیم است» (نور ۵۸ و ۵۹).

آیات فوق به اجازه گرفتن کودک قبل از ورود به اتاق والدین اشاره دارد؛ زیرا ورود ناگهانی کودک به اتاق والدین عواقبی دارد، مانند دیدن صحنه‌های جنسی، که خود باعث درگیری ذهن کودک می‌شود؛ لذا طبق همین آیه می‌توان گفت که اعتقاد برخی از والدین مبنی بر این که «کودکان اگر موارد جنسی را ببینند، چشمشان سیر می‌شود و کنجکاو می‌کنند» را رد می‌کند. آیات دیگر نیز به مدیریت دیدنی‌های کودک اشاره دارد که در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

۲- عدم عشوہ در کلام

در آیه‌ای دیگر چنین مطرح می‌شود: «يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا؛ ای همسران پیامبر شما مانند هیچ یک از زنان [دیگر] نیستید اگر سر پروا دارید پس به ناز سخن مگویید تا آنکه در دلش بیماری است طمع ورزد و گفتاری شایسته گوید» (احزاب/۳۲).

اگر چه خطاب آیه به زنان پیامبر می‌باشد، ولی می‌توان گفت به طریق اولی، یک روش تربیتی برای جلوگیری از تحریکات جنسی کودک است. طبق این آیه، مدیریت گوش کودک نیز مورد تایید است؛ یعنی کودک هر کلامی را با هر لحنی نباید بشنود. اگر چه در دوران کودکی، والدین با عکس‌العمل خاصی مواجه نخواهند شد؛ ولی با تکرار این عمل، الگوبرداری منفی صورت می‌گیرد. این مورد هم می‌تواند باعث تحریک جنسی و بلوغ زودرس کودک شود و هم در ذهن وی باقی می‌ماند و در آینده می‌تواند سبب عقده‌های جنسی گردد.

۳- آشکار نکردن زینت

در مورد عدم آشکاری زینت زن در قرآن چنین آمده است: «وَقَرْنَ

فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛ و در خانه هایتان قرار گیرید و مانند روزگار جاهلیت قدیم زینتهای خود را آشکار مکنید و نماز برپا دارید و زکات بدهید و خدا و فرستاده اش را فرمان برید خدا فقط می خواهد آلودگی را از شما خاندان [پیامبر] بزاید و شما را پاک و پاکیزه گرداند» (احزاب/۳۳)

خداوند در این آیه، از «آشکار نکردن زینت» سخن گفته است. باز هم می توان به طریق اولی در بحث تربیتی از آن استفاده کرد. این مورد دو حالت دارد؛ مورد اول، آشکار نکردن زینت دیگران و مخصوصا والدین در مقابل کودک و مورد دوم، آشکار نکردن زینتهای خود کودک. مورد اول باعث عدم فعال شدن کنجکاوای کودک می گردد و مورد دوم نیز اگر مدیریت نشود، موجب آزاررسانی به کودک از طرف بیگانگان و حتی آشنایان می شود.

۴- پاکدامنی

«پاکدامنی» اصل بسیار مهمی است که بیشتر در دوران بعد از بلوغ مطرح می شود ولی به طریق اولی، در دوران قبل از بلوغ نیز حایز اهمیت است. در قرآن چنین آمده است:

«وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مُلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَاثُونَ؛ و آنها که دامان خود را (از آلوده شدن به بی عفتی) حفظ می کنند؛ تنها آمیزش جنسی با همسران و کنیزانشان دارند، که در بهره گیری از آنان ملامت نمی شوند؛ و کسانی که غیر از این طریق را طلب کنند، تجاوزگرند» (مؤمنون/۵-۷).

طبق این آیه می توان گفت که کودک باید به گونه ای تربیت شود که پاکدامنی اش حفظ گردد؛ ولی این مورد به دست نمی آید مگر با مدیریت و رودی اطلاعات کودک چه از طریق شنیداری و چه از طریق دیداری. اگر کودکی هر چیزی را ببیند و یا هر چیزی را بشنود، امکان خطاکاری اش زیاد می شود و رغبت پیدا می کند که به

داده‌های خود لباس عمل بیوشاند.

۵- مدیریت دیدنی‌ها

در تایید موارد قبلی، آیه زیر نیز به مدیریت دیدنی‌ها، آشکار نکردن زینت‌ها و حفظ شرمگاه اشاره دارد: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ* وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَىٰ الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يُضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ به مردان مومن بگو چشمان خود را (از آنچه حرام است مانند دیدن زنان نامحرم و عورت دیگران) فرو بندند و شرمگاه خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است. قطعا خدا به کارهایی که انجام می‌دهند آگاه است. و به زنان باایما بگو چشمان خود را از آنچه حرام است فرو بندند و شرمگاه خود را حفظ کنند و زینت خود را (مانند لباس‌های زیبا، گوشواره و گردن‌بند) مگر مقداری که (طبیعتا مانند انگشتر و حنا و سرمه بر دست و صورت) پیداست (در برابر کسی) آشکار نکنند و (برای پوشاندن گردن و سینه) مقنعه‌های خود را به روی گریبان‌هایشان بیندازند و زینت خود را آشکار نکنند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پسران شوهرانشان یا پسران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان (هم کیش خود) شان یا بردگان زر خریدشان یا خدمتکارانشان از مردانی که ساده لوح و کم‌عقل‌اند و نیاز شهوانی حس نمی‌کنند یا کودکانی که (به سن تمیز دادن خوب و بد نسبت به امیال جنسی) نرسیده‌اند و زنان نباید پاهایشان را (هنگام راه رفتن آن گونه) به زمین بزنند تا آنچه از زینت‌هایشان پنهان می‌دارند (به وسیله نامحرم‌ان) شناخته شوند و

(شما) ای مومنان! همگی به سوی خدا بازگردید تا (بر مشکلات دنیا و آخرت) پیروز شوید» (نور/۳۰ و ۳۱).

این آیه، به پوشش نیز اشاره دارد که خود موید پوشش صحیح کودک می‌باشد؛ چرا که بعضی از والدین فکر می‌کنند که «چون کودک هنوز به تکلیف نرسیده است، بنابراین نیازی به پوشش ندارد»، ولی این برداشت از آیه خط بطلانی بر این تفکر می‌کشد. حال به بررسی روایات در این زمینه می‌پردازیم.

۳. روایات

روایات بسیاری بر ضرورت تربیت جنسی و روش‌های آن از پیامبر اکرم و ائمه‌هدی نقل شده است. موارد زیر، از روایات قابل استناد است:

۱- خودداری از عمل جنسی در برابر کودکان

از پیامبر چنین نقل شده است که ایشان می‌فرمایند: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا غَشِيَ امْرَأَتَهُ وَفِي الْبَيْتِ صَبِيٌّ مُسْتَيْقِظٌ يَرَاهُمَا وَ يَسْمَعُ كَلَامَهُمَا وَ نَفْسَهُمَا مَا أَفْلَحَ أَبَدًا إِنْ كَانَ غُلَامًا كَانَ زَانِيًا أَوْ جَارِيَةً كَانَتْ زَانِيَةً؛ قسم به آن که جانم در دست اوست، اگر مردی با همسرش هم‌آغوش شود و در خانه، کودکی بیدار باشد و آن‌ها را ببیند و صدا و نفس آن‌ها را بشنود، هیچ‌گاه رستگار نمی‌شود. اگر پسر باشد یا دختر، زناکار می‌شود» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵: ۵۰۰).

همچنین امام صادق علیه السلام چنین می‌فرمایند: «لَا يُجَامِعُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَلَا جَارِيَتَهُ وَفِي الْبَيْتِ صَبِيٌّ فَإِنَّ ذَلِكَ مِمَّا يُورِثُ الزَّانَا؛ در برابر دیدگان کودکان، با زنان خود نزدیکی نکنید که این کار، موجب زناکاری می‌شود» (مجلسی، ۱۴۰۶: ۳۴۶).

در آیات اشاره کردیم که ورودی‌های دیداری کودک باید مدیریت شود و عدم رعایت این کار، عواقب سختی را به همراه دارد. این روایات نیز به عواقب سخت این عدم مدیریت اشاره دارد؛ لذا لازم است والدین چه در روابط جنسی و چه در سایر دیدنی‌ها، مدیریت صحیحی داشته باشند. امام رضا علیه السلام نیز چنین می‌فرماید: «و کان

علی بن الحسین علیه السلام اذا اراد ان يغشى اهله اغلق الباب و ارخى الستور و اخرج الخدم؛ علی علیه السلام هر گاه می خواست با همسرش همبستر شود، درها را می بست، پرده ها را می انداخت و خدمت کاران را بیرون می کرد» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵: ۵۰۰). در حدیثی چنین نقل شده است که فردی از امام صادق علیه السلام پرسید: «آیا مرد برای وارد شدن بر پدرش باید از او اجازه بگیرد؟» امام علیه السلام فرمود: «نَعَمْ قَدْ كُنْتُ أَسْتَأْذِنُ عَلِيَّ أَبِي وَ لَيْسَتْ أُمِّي عِنْدَهُ إِنَّمَا هِيَ امْرَأَةُ أَبِي تُوَفِّيَتْ أُمِّي وَ أَنَا غُلَامٌ وَ قَدْ يَكُونُ مِنْ خَلْوَتِهِمَا مَا لَا أَحِبُّ أَنْ أَفْجَأَهُمَا عَلَيْهِ وَ لَا يَحِبَّانِ ذَلِكَ مِنِّي وَ السَّلَامُ أَحْسَنُ وَ أَضَوُّ»؛ بله، من هم برای ورود به پدرم اجازه می گرفتم. در حالی که مادرم فوت کرده بود و پدرم همسری اختیار کرده بود و من نوجوان بودم. شاید آن ها در خلوت شان رفتاری داشته باشند که دوست ندارد آن ها را در آن حین، غافل گیر کنم و آن ها هرگز این رفتار مرا دوست ندارند. راه درست، اجازه گرفتن و سلام کردن است» (مجلسی، ۱۴۰۶، ج ۸: ۳۴۹).

۲- خودداری از لخت شدن در برابر کودک

امام صادق علیه السلام چنین می فرماید: «... و من الاداب ان لا يدخل الرجل ولده معه الحمام فينظر الى عورته؛ ... و ادب حکم می کند که مرد، پسرش را با خود به حمام نبرد تا چشم فرزندش به عورت پدر نیفتد» (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ج ۱: ۱۱۵)؛ همچنین به نقل از پیامبر صلی الله علیه و آله چنین می فرماید: «لَا يَدْخُلُ الرَّجُلُ مَعَ ابْنِهِ الْحَمَّامَ فَيَنْظُرَ إِلَى عَوْرَتِهِ وَ قَالَ لَيْسَ لِلْوَالِدَيْنِ أَنْ يَنْظُرَا إِلَى عَوْرَةِ الْوَلَدِ وَ لَيْسَ لِلْوَلَدِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى عَوْرَةِ الْوَالِدِ وَ قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ النَّظِيرَ وَ الْمَنْظُورَ إِلَيْهِ فِي الْحَمَّامِ بِلَامُزْرٍ؛ مرد نباید پسرش را با خود به حمام ببرد تا به عورت او نگاه کند، و فرمود: والدین، حق ندارند به عورت فرزندانشان نگاه کنند و فرزندان، حق ندارند به عورت والدین خود نگاه کنند. همچنین فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله لعنت کرد فردی را که به عورت کسی نگاه می کند و کسی را که بدون پوشش در حمام است و دیگران، عورت او را می بینند» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۶: ۵۰۳).

با مراجعه به کتاب‌های فقهی شیعه به این مسئله می‌رسیم که نگاه به عورت دیگران، به استثناء همسر، حرام است و این مسئله در تمام کتاب‌های فقهی تایید شده است. این حرمت از آیات و روایات برداشت می‌شود و می‌تواند یکی از علت‌های حرمت آن، اثرات منفی این نگاه، چه برای ناظر و چه برای منظور باشد.

۳- خودداری از دست‌زدن به عورت

از امام علی علیه السلام چنین نقل شده است: «مباشره المرأه ابنتها اذا بلغت ست سنين شعبه من الزنا؛ دستمالی کردن زن به آلت دخترش هنگامی که به شش سالگی برسد، نوعی زناست» (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ج ۳: ۴۳۶). دست‌زدن به آلت کودک، اگر چه برای مادر، حس جنسی ایجاد نمی‌کند ولی ممکن است به دلیل برخورد، حس خاصی در کودک ایجاد شود و خود زمینه‌ساز تحریکات جنسی گردد. بهتر است برای نظافت کودک، از واسطه‌ای مثل دستمال استفاده شود. نکته دیگر این است که بعضی والدین به هر دلیلی ممکن است دست نزنند ولی برای پاک‌کردن نجاست مقعد کودک، از آب با فشار بالا استفاده کنند که این کار نیز ممکن است همان عواقب لمس را داشته باشد.

۴- خودداری از بوسیدن نامحرم پس از سن معین

برخورد کودک با دیگران باید قانون‌مند باشد و هر برخوردی صحیح نیست. در حدیثی چنین می‌فرمایند: «إذا أتت علی الجاریة ست سنين لم یجز أن یقبلها رجل لیس [هی] بمحرم [له]، و لا یضمها إلیه؛ هنگامی که دختر به شش سالگی رسید، جایز نیست که او را مرد نامحرمی ببوسد و یا او را فشار دهد» (طوسی، ۱۴۰۷، ج ۷: ۴۶۱). همچنین در حدیثی دیگر چنین آمده است: «اذا أتت علیها ست سنين فلا تضعها علی حجرک؛ اگر دختر شش ساله شد، او را روی پای خود نشان» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۵: ۵۳۳). پیامبر صلی الله علیه و آله نیز مانند همین مطلب می‌فرمایند: «اذا بلغت الجاریه ست سنين فلا یقبلها الغلام و الغلام لا تقبله المرأه اذا جاز سبع سنين؛ وقتی دختر بچه‌ای به شش سالگی

رسید، جایز نیست که پسر بچه، او را ببوسد و هنگامی که پسر از سن هفت سالگی گذشت، جایز نیست که زن (نامحرم) او را ببوسد.» (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ج ۳: ۴۳۷) امام صادق علیه السلام چنین می‌فرمایند: «لیس القبلة علی الفم الا للزوجه و الولد الصغیر؛ بوسه بر لب، جز بر لب همسر و فرزند خردسال، جایز نیست» (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴: ۴۰۹). طبق این احادیث، مواردی از قبیل بوسیدن نامحرم و بوسیدن لب‌های کودک نهی شده است و این خود می‌تواند از نکات تربیت جنسی کودک باشد. تربیت گاهی جنبه آموزشی دارد و گاهی جنبه مدیریتی؛ که برای کودکان تا قبل از ۷ سالگی، بیشتر تربیت بر اساس مدیریت است؛ هر چند جنبه آموزشی هم نباید فراموش شود.

۵- جداسازی بستر کودکان

امام علی علیه السلام در مورد جداسازی بستر کودک چنین می‌فرمایند: «انه یفرق بین الصبیان فی المضاجع لست سنین؛ رخت‌خواب بچه‌های شش ساله باید از هم جدا باشد.» (فیض کاشانی، ۱۴۰۶، ج ۲۲: ۱۳۸۰)؛ همچنین پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «فرقوا بین اولادکم فی المضاجع اذا بلغوا سبع سنین؛ رخت‌خواب کودکان را از هم جدا کنید هنگامی که سن آن‌ها از هفت سالگی می‌گذرد» (طبرسی، ۱۴۱۲: ۲۲۳)؛ همچنین فرمود: «الصبی و الصبی، و الصبی و الصبی، و الصبی و الصبی یفرق بینهم فی المضاجع لعشر سنین؛ رخت‌خواب کودکان ده ساله، چه پسر، یا دختر با پسر، یا دختر با دختر باشد باید از هم جدا باشد» (جرعاملی، ۱۴۱۴، ج ۷: ۹۴). توصیه دیگر پیامبر صلی الله علیه و آله چنین است: «مروا صبیانکم بالصلاه اذا کانوا ابناء سبع سنین... و فرقوا بینهم فی المضاجع اذا کانوا ابناء عشر سنین؛ کودکان را از هفت سالگی، امر به نماز کنید و بستر آن‌ها را از ده سالگی، از یکدیگر جدا سازید» (راوندی کاشانی، ۱۳۷۶: ۱۵۷). امام صادق علیه السلام در این مورد می‌فرمایند: «یفرق بین الغلمان و النساء فی المضاجع اذا بلغوا عشر سنین؛ رخت‌خواب پسران نوجوان ده ساله، از بستر زنان باید جدا باشد» (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۲۱: ۸۳)؛ همچنین می‌فرمایند: «لا ینام الرجلان فی لحاف واحد الا ان یضطرا

فی نام کل واحد منهما فی ازاره و یکون اللحاف بعد واحدا، و المرأتان جميعا كذلك، و لا تنام ابنه الرجل معه فی لحافه و لا امه...؛ دو مرد، در زیر یک پتو نباید بخوابند، مگر آن که ضرورت باشد و در آنجا جز یک لحاف، بیشتر نباشد. دو زن نیز نباید در زیر یک پتو بخوابند. همچنین دختر مرد نباید با او یا مادرش در زیر یک لحاف بخوابند» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۱: ۴۹).

۶- عدم حضور کودکان پسر در مجلس زنانه

متأسفانه دیده می‌شود که در مجالس شادی زنانه، پسران ممیز نیز همراه مادران شرکت می‌کنند. این مسئله هم برای خود زنان مشکل‌ساز است و هم برای کودکان درگیری ذهنی ایجاد می‌کند. امام رضا علیه السلام چنین می‌فرمایند: «حرم النظر الی شعور النساء المحجورات بالازواج و الی غیرهن من النساء و لما فیه من تهییج الرجال؛ خداوند نگاه کردن به موه‌های زنان باحجابی که ازواج کرده‌اند و غیر آن‌ها را از آن جهت حرام کرده است که نگاه به آنان، باعث تحریک جنسی مردان می‌شود» (ابن بابویه، ۱۳۷۸، ج ۲: ۹۷).

نگاه و دیدنی‌ها امر بسیار مهمی است. حضرت عیسی علیه السلام چنین می‌فرمایند: «ایاکم و النظره فانها تزرع فی القلوب الشهوه و کفی بها لصاحبها فتنه؛ از نگاه پیاپی بر حذر باشید، نگاه پیاپی شهوت را در قلب می‌کارد و همین برای در فتنه افتادن بیننده، کافی است» (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴: ۵۰۲). پیامبر صلی الله علیه و آله نیز چنین می‌فرمایند: «ایاکم و فضول النظر فانه یبذر الهوی و یولد الغفله؛ از نگاه اضافی پرهیزید، زیرا بذر هوا و هوس را در دل می‌کارد و موجب غفلت می‌گردد» (ابن فهد حلی، ۱۴۰۷: ۳۱۳).

آیات و روایات را در مورد تربیت جنسی کودک مطرح کردیم. اکنون به سومین ادله فقهی امامیه یعنی عقل می‌پردازیم و بررسی می‌کنیم که آیا از لحاظ عقلی انجام چنین امری لازم هست یا خیر؟

۴. عقل

عقل حکم می‌کند به این که واجب است بر ولی کودک،

تعلیم و تربیت به آنچه موجب سعادت وی می‌گردد، مانند اعتقادات صحیح دینی؛ و نیز واجب است او را از انجام آنچه موجب فساد اخلاق یا ضرر و زیان بر وی خواهد شد، منع نماید. این حکم بدیهی و روشن است و نیاز به اثبات ندارد، زیرا همان‌گونه که انسان، سعادت و رستگاری خویش را خواهان است، سعادت و رستگاری فرزندان خویش را نیز می‌خواهد و این خواسته فقط با تربیت صحیح فرزندان به دست خواهد آمد. اولویت قطعی با این توضیح که گفته شود، وجوب حضانت اطفال و نفقه آنها اقتضا دارد تربیت آنان به طریق اولی واجب باشد، زیرا نفقه اطفال و امور مزبور به حضانت آنها در ارتباط با مسایل جسمانی است و از اهمیت کمتری برخوردار است، در حالی که تربیت صحیح آنها موجب می‌شود به فضایل اخلاقی و کردار نیک و پسندیده روی آورند و به زندگی سعادت‌مندانه در دنیا و آخرت دست یابند، چنان‌که کوتاهی در تربیت آنها چه بسا موجب بدبختی و هلاکت و شقاوت دایمی آنها خواهد شد، بدیهی است آنچه مربوط به تربیت و جنبه روحی است، بسیار با اهمیت‌تر از امور جسمانی است، پس باید به طریق اولی واجب باشد (انصاری شیرازی، ج ۳، ۱۴۲۹: ۳۱۵).

۵. اجماع

چهارمین دلیل فقهی امامیه، اجماع می‌باشد. سیره مستمره مسلمانان (متشرعه) این است که بر اولیا، اطفال خود را ملزم به تربیت آنها می‌بینند و سعی می‌کنند آنها را از انجام آنچه موجب فساد اخلاق است محافظت نمایند. بعضی از فقها فرموده‌اند که سیره بر تادیب و تعزیر اطفال نیز وجود دارد (انصاری شیرازی، ج ۳، ۱۴۲۹: ۳۱۴).

ابعاد تربیت جنسی کودک

ابعاد تربیت جنسی کودک عبارتند از: ادب گفتاری، ادب رفتاری و آموزش عفت‌آمیز؛ ولی هر کدام باید برنامه‌ریزی شده باشد. به نظر مولف، هر کدام از این موارد می‌تواند به شرح زیر باشد:

۱. ادب گفتاری

والدین از لحاظ گفتاری، باید طوری رفتار کنند که:

۱- کودک فحش‌های رکیک جنسی را نشنود و به کار نگیرد؛

۲- نام اجزای تناسلی را مستقیماً استفاده نکند؛

۳- بعضی از حرف‌های والدین حتی به شوخی مطرح نشود؛ به عنوان مثال به کودک نگویند که «فلانی همسر تو می‌شود» و...؛ چرا که این موارد نیز آسیب‌هایی را به وجود می‌آورد.

۲.۱.۲ ادب رفتاری

از لحاظ رفتاری نیز باید طوری رفتار شود که کودک به آلت تناسلی‌اش توجه نکند؛ از طرفی اقدامات زیر می‌تواند مانع از ظهور زودرس تحرکات جنسی شود:

۱- کودک را در مدت طولانی در اتاق تنها نگذارند و اگر چاره‌ای جز این نبود، به طور تصادفی به آن سربزنند؛

۲- مدیریت و توجه به بازی کودکان مخصوصاً وقتی با جنس مخالف بازی می‌کنند؛

۳- عدم استعمال کلمات جنسی در مقابل کودک؛

۴- پنهان کردن رابطه جنسی والدین از کودک؛

۵- تشویق کودک به حجاب، چرا که همان طور که قبلاً مطرح شد، پوشش کودک باعث مصونیت وی از نگاه‌های آلوده می‌گردد؛

۶- عدم حضور کودک پسر در مجالس زنانه؛

۷- مدیریت ابزارهای تهاجم فرهنگی، طوری که کودک در استفاده از رسانه اعم از تماشای برنامه‌های تلویزیونی چه برنامه‌های کودکانه یا بزرگسال، ماهواره، بازی‌های یارانه‌ای و... آزادانه عمل نکند؛

۸- عدم تنگی لباس کودک و عدم حبس ادرار و مدفوع کودک، چرا که باعث لذت‌های خوشایند در وی می‌شود؛

۹- والدین و مخصوصاً مادر، در طول روز، زمانی را به بازی با کودک بپردازد؛ زیرا بازی، سبب تخلیه انرژی می‌شود و از طرفی باعث

محکم‌شدن رابطه مادری و فرزندی می‌گردد؛

۱۰- پوشش مناسب والدین در مقابل کودک؛

۱۱- مکان بازی کودک، وسایل اسباب بازی، نحوه پوشش عروسک‌ها و... نیز موثر است؛

۱۲- تغذیه صحیح کودک، زیرا بعضی الگوهای تغذیه‌ای سبب بلوغ زودرس می‌گردد؛

۱۳- معرفی الگوی اسلامی در انیمیشن‌ها؛

۱۴- ارائه الگو مطابق با سن کودک و عدم استفاده از الگوهای بسیار بزرگ (ر.ک: صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۷)؛

۱۵- جداسازی بستر کودک از والدین؛

۱۶- انتخاب دوست خوب برای کودک و ارتباط با خانواده‌های مقید و باصالت؛

۱۷- ایجاد روحیه حریت و آزادی تفکر و دور از هر گونه تحمیل تفکر (ر.ک: صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۴)؛

۱۸- پاسخ‌گویی صحیح به سوالات جنسی کودکان؛

۱۹- ایجاد رابطه صمیمی بین والدین و کودک، زیرا در صورت بروز مشکل، کودک بتواند مشکل را با اطمینان با والدین در میان بگذارد.

۳. آموزش عفت آمیز

تربیت جنسی از لحاظ آموزشی به شرح زیر است:

۱- آموزش حیا و عفت به کودک از همان دوران کودکی؛

۲- آموزش برخی مسایل به کودک در زمان‌های مختلف؛ بسته به سن کودک، باید بعضی محدودیت‌ها چه از لحاظ برخورد کودک با دیگران و چه از لحاظ برخورد دیگران با کودک به وی آموزش داده شود، ولی همان‌طور که گفته شد، در سنین زیر ۶ سالگی، تربیت جنسی بیشتر حالت مدیریتی دارد و از لحاظ ورودی سمعی و بصری باید کنترل شود؛

۳- فهماندن غیرمستقیم در مورد حریم خصوصی؛

۴- موسسات فرهنگی و مهدکودک‌ها می‌توانند به والدین، روش تربیت صحیح را آموزش دهند و والدین با تدبیر به این مسایل عمل کنند، زیرا بهترین مکان برای تربیت جنسی کودک، محیط خانه است.

این مسایل به صورت عمومی مطرح شده است و هدف آن پیشگیری از بیداری زود هنگام غریزه جنسی است؛ ولی بعضی عوامل از جمله محیط و روحیه خود کودک، می‌تواند تفاوت‌هایی را در این موارد ایجاد کند. در مورد محیط‌های تربیتی مختلف در بعضی کتب اشاره شده است؛ این محیط‌ها عبارتند از: محیط تربیتی بسته، متضاد و متحرک (صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۱)؛ لذا باید به تفاوت‌های فردی و محیطی کودک نیز توجه شود. لازم به ذکر است که صرف پذیرش و تسلیم کودک در امور تربیتی کافی نیست (صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۵) بلکه آنچه اهمیت دارد این است که شخصیت و حریت و تفکر را در کودک پایه بگذاریم طوری که کودک را در برابر هجوم‌ها مسلط کند و به دیگران اجازه ندهد که به جای او تصمیم بگیرند و با دستور و نصیحت و دل‌سوزی بر او تحمیل کند؛ حریتی که مهاجم را حتی اگر در عادت‌های کودک رخنه کرده و در ناخودآگاه او نفوذ کرده باشد، بیرون بریزد و این بار تحمیلی را بیندازد و این برگ‌های زرد را کنار بگذارد تا در او دوباره جوانه‌ها و شکوفه‌ها سبز شوند و تفکری که بتواند لباس تازه‌ای برای او دست و پا کند و اندام عریان او را بپوشاند (صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۴). این شخصیت و حریت تفکر می‌تواند کودک را در محیط‌های باز، مسلح کند و مهاجم‌های کهنه‌کار را در بن‌بست بگذارد (صفایی‌حایری، ۱۳۷۹: ۲۴۴).

نتیجه

تربیت جنسی کودک به معنای فراهم آوردن زمینه رشد بهنجار و دور از انحرافات غریزه جنسی است و صرف آموزش مسایل جنسی نمی‌باشد. بسیاری از علمای سلف و خلف به اصل تربیت اشاره کردند و همچنین حفظ کودک از انحرافات و فسادهایی مثل زنا، لواط و... را واجب دانستند. ولایت عام پدر بر کودک نیز بر این مطلب صحه می‌گذارد که یکی از این امور تربیتی، تربیت جنسی است. علت این تاکید این است که انحراف جنسی کودک علاوه بر این که آسیب‌های فراوانی برای خود و جامعه دارد، باعث غضب الهی

می‌شود و همچنین آیات فراوانی وجود دارد که به طور مستقیم یا غیرمستقیم تاکید می‌کنند. از جمله این آیات عبارتند از: نور/۳۰، ۳۱، ۵۸؛ احزاب/۳۲ و ۳۳؛ مومنون ۵ تا ۷ و... . همچنین با سیر در روایات معصومین متوجه می‌شویم که سفارشات برای تربیت صحیح کودک مطرح شده است تا از انحرافات جنسی جلوگیری کند. سفارشات از قبیل: عدم انجام عمل جنسی در برابر کودک، خودداری از لخت شدن در برابر وی، خودداری کودک از دست‌زدن به عورت، عدم بوسیدن نامحرم پس از سن معین، جداسازی بستر کودک و... . اهمیت این امر بسیار واضح است و از لحاظ عقلی نیز ثابت شد؛ همچنین سیره متشرعه بر این است که خود را ملزم به تربیت کودکان می‌بینند. تربیت جنسی کودک ابعاد مختلفی دارد که شامل بعد گفتاری، رفتاری و آموزشی می‌شود. بعد گفتاری شامل عدم به‌کارگیری فحش‌های جنسی، عدم استعمال مستقیم اجزای تناسلی، عدم شوخی با کودک در مورد همسر آینده و... . از لحاظ رفتاری، مواردی مثل عدم تنهایی کودک در اتاق، پنهان کردن رابطه جنسی والدین، تشویق کودک به حجاب، مدیریت ابزارهای تهاجم فرهنگی، عدم تنگی لباس کودک، پوشش صحیح والدین، جداسازی بستر کودک، معرفی الگویی صحیح به کودک و... . از لحاظ آموزشی هم می‌توان مواردی را نام برد؛ به عنوان مثال: آموزش حیا و عفت به کودک، فهماندن غیرمستقیم در مورد حریم خصوصی و... . رعایت این موارد می‌تواند کودک را از انحرافات جنسی مصون بدارد و باعث رشد صحیح و به موقع کودک شود. با توجه به اهمیت تربیت جنسی کودکان و همچنین تفسیرهای مختلف از این عبارت، توصیه می‌شود محققان اسلامی بیشتر در این مورد پژوهش کرده و قسمت‌هایی که در این مقاله اشاره نشده است را تکمیل بفرمایند؛ همچنین لازم است خانواده‌ها در این مورد دغدغه‌مند شوند.

منابع

۱. ابن بابویه، محمدبن علی، عیون اخبار الرضا، ج ۲، لاجوردی، مهدی، نشرجهان، تهران، ۱۳۷۸.

۲. ابن بابویه، محمد بن علی، من لایحضره الفقیه، ج ۱، محقق: غفاری، علی اکبر، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین قم، قم، ۱۴۱۳.
۳. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، محقق: غفاری، علی اکبر، جامعه مدرسین قم، قم، ۱۴۰۴.
۴. ابن فهد حلی، احمد بن محمد، عده الدعی ونجاح الساعی، محقق: موحدی قمی، احمد، دارالکتب الاسلامی، ۱۴۰۷.
۵. ابوالحسین احمد بن فارس بن زکریا، ترتیب مقایس اللغه، ترتیب و تنقیح: سعیدرضا علی عسکری و حیدر مسجدی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۷.
۶. انصاری دزفولی، مرتضی بن محمد امین، کتاب النکاح، کنگره جهانی یزرگداشت شیخ اعظم انصاری، قم، ۱۴۱۵.
۷. انصاری شیرازی، قدرت الله، موسوعه احکام الاطفال وادلتها، ج ۳، مرکز فقهی ائمه اطهار، قم، ۱۴۲۹.
۸. بحرانی آل عصفور، یوسف بن احمد بن ابراهیم، حقائق الناصره فی احکام العتره الطاهره، ج ۲۳، محقق: ایروانی، محمد تقی، مقرر، سید عبدالرزاق، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۵.
۹. بهشتی، احمد، اسلام و تربیت کودکان، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، بی جا، ۱۳۷۰.
۱۰. حافظ، ثابت، تربیت جنسی در اسلام، مرکز انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، ۱۳۸۶.
۱۱. حر عاملی، محمد بن حسن، هدایه الامه الی احکام الائمه علیهم السلام، ج ۷، آستانه الرضویه المقدسه مجمع البحوث الاسلامیه، مشهد، ۱۴۱۴.
۱۲. حسینی سیستانی، سیدعلی، منهاج الصالحین، ج ۲، دفتر حضرت آیت الله سیستانی، قم، ۱۴۱۷.
۱۳. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۵ (تبوش-چاقچور)، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۷.
۱۴. راوندی کاشانی، فضل الله بن علی، النوادر (للاوندی)، صادقی اردستانی، احمد، بنیاد فرهنگ اسلامی کوشانپور، تهران، ۱۳۷۶.
۱۵. سبزواری، سید عبدالاعلی، مهذب الاحکام فی بیان الحلال و الحرام، موسسه المنار، قم،

۱۴۱۳.

۱۶. شهیدثانی، زین‌الدین بن علی، مسالک الافهام الی تنقیح شرائع الاسلام، ج ۷، موسسه المعارف الاسلامیه، قم، بی‌تا.
۱۷. صفایی‌حایری، علی، مسئولیت و سازندگی به ضمیمه انسان در دو فصل، موسسه انتشارات هجرت، قم، ۱۳۷۹.
۱۸. طباطبایی‌یزدی، سیدمحمدکاظم، العروه‌الوثقی مع تعالیق الامام‌الخمینی، ج ۳، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، ۱۴۲۲.
۱۹. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم‌الاخلاق، الشریف‌الرضی، قم، ۱۴۱۲.
۲۰. طوسی، محمدبن‌الحسن، تهذیب‌الاحکام، ج ۷، محقق: الموسوی، حسن، دارالکتب‌الاسلامیه، تهران، ۱۴۰۷.
۲۱. عاملی کرکی محقق‌ثانی، علی بن‌الحسین، جامع المقاصد فی شرح القواعد، ج ۱۲، موسسه آل‌البيت علیهم‌السلام، ۱۴۱۴.
۲۲. فقیهی، علی‌نقی، تربیت جنسی مبانی اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، قم، ۱۳۸۷.
۲۳. فیض‌کاشانی، محمدحسن بن شاه‌مرتضی، الوافی، ج ۲۲، کتابخانه امام‌امیرالمومنین علی‌عل‌یه‌السلام، اصفهان، ۱۴۰۶.
۲۴. فیومی، احمد بن محمد بن علی، المصباح المنیر فی غریب شرح الکبیر الرافعی، قم، دارالهجره، ۱۴۲۵.
۲۵. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۵، محقق: غفاری، علی‌اکبر و آخوندی، محمد، دارالکتب‌الاسلامیه، تهران، ۱۴۰۷.
۲۶. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحار‌الانوار، ج ۱۰۱، داراحیاء‌التراث‌العربی، بیروت، ۱۴۰۳.
۲۷. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، مرآة‌العقول فی شرح اخبار آل‌الرسول، ج ۲۱، محقق: رسولی‌محلّاتی، سیدهاشم، دارالکتب‌الاسلامیه، تهران، ۱۴۰۴.
۲۸. مجلسی، محمدتقی بن مقصودعلی، روضه‌المتقین فی شرح من لایحضره‌الفقیه، ج ۸، محقق: موسوی‌کرمانی، حسین و اشتهااردی، علی‌پناه، موسسه فرهنگی اسلامی کوشانپور، قم، ۱۴۰۶.
۲۹. محقق‌حلی، جواهر‌الکلام فی شرح شرائع الاسلام، تالیف: شیخ محمد حسن نجفی، دارالکتاب‌الاسلامیه، تهران، ۱۳۶۵.

۳۰. مسعود، جبران، الرائد(فرهنگ الفبایی عربی-فارسی)، ترجمه: رضا انزابی نژاد، ج ۱ و ۲، انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۸۰
۳۱. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، صدرا، قم، بی تا
۳۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی(متوسط)، موسسه انتشارات امیر کبیر تهران، تهران، ۱۳۸۵
۳۳. المنجد فی لغه و الادب و العلوم، محمدافرام بستانی، بی نا، بی جا، بی تا
۳۴. موحی لنگرانی، محمدافضل، تفصیل الشریعه فی شرح تحریر الوسیله-المضاربه-الشکره-المزرعه و... مرکز فقه ائمه اطهار علیهم السلام، قم، ۱۴۲۵
۳۵. موسوی خوئی، سیدابوالقاسم، موسوعه الامام الخوئی، ج ۳، موسسه احیاء آثار الامام الخوئی، قم، ۱۴۱۸.
۳۶. نجفی(صاحب جواهر)، محمدحسن، جواهر الکلام فی شرایع الاسلام، ج ۲۹، محقق: قوچانی، عباس، آخوندی، علی، بیروت، ۱۴۰۴.
۳۷. نراقی، مولی احمد بن محمد مهدی، مستند الشیعه فی احکام الشریعه، ج ۱۶، موسسه آل البيت علیهم السلام، قم، ۱۴۱۵.
۳۸. یوسفی، شهناز، بازشناسی تربیت جنسی با رویکردی اسلامی، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، قم، ۱۳۸۹

